

Befolkningsskydd, civilförsvaret eller skydd av civilbefolkningen?

Peter Bennesved

Figur 1. Broschyrer: Om kriget kommer, 1952. Om krisen eller kriget kommer, 2018. Om krisen eller kriget kommer, 2024. Bilden är ett montage.

Källa: Kungliga Civilförsvarsstyrelsen 1952, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap 2018, 2024.

I det här memot analyseras begreppet befolkningsskydd och dess tillkomst i svensk beredskapspolitik och myndighetspraxis. Analysen visar att avsaknaden av definition sedan 2006 har gjort befolkningsskydds-begreppet svårtolkat, och att nya begrepp tillkommit för att kompensera för dessa svårigheter. Detta har i sin tur bidragit till att förstärka redan otydliga ansvarsförhållanden bland befolkningsskyddets olika aktörer och utförare. Situationen sätter fingret på behovet av ny lagstiftning inom detta område för att klargöra ansvar och roller inom framtidens befolkningsskydd.

SEDAN CIVILFÖRSVARSTYRELSEN (CFS) lades ner 1986 och beredskapsarbetet fördes över i kommunal regi etablerades begreppet *befolkningsskydd* i svensk myndighetvokabulär. I praktiken var det en direkt efterföljare av det äldre civilförsvaret, men efter att lagen om extraordinära händelser (LEH) infördes 2006 har befolkningsskydd inte längre någon lagstadgad definition. Idag förekommer begreppet snarare som en samlingsterm för funktioner såsom skyddsrum, alarmering, utrymning och inrymning.¹

Avsaknaden av lagmässig definition har lett till att begreppet befolkningsskydd har tolkats på olika sätt i olika sammanhang. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har beskrivit befolkningsskyddet på olika sätt över tid och Forsvarsberedningen formulerar sig olika i sina rapporter, från år till år.² Ny såväl som tidigare forskning har visat att den här typen av begreppslig osäkerhet skapar förvirring bland dess utförare och planeringsansvariga.³ Begrepp är viktiga, eftersom det är de som ska sätta ramarna för faktiska

Figur 2. Skylt från Stockholms centralstation, Järnvägmuseum, CC-BY.

åtgärder. Särskilt problematiskt är det för kommuner och regioner där befolkningsskyddets personella och materiella resurser finns. En ytterligare komplicerande faktor är att idag konkurrerar befolkningsskydd också med nya begrepp såsom *skydd av civilbefolkningen* och har vidare ett ambivalent förhållande till sin föregångare *civilförsvar* som fortfarande används i internationella sammanhang, och det snarlika men konceptuellt väsensskilda *Civilt försvar*.

Men varför finns det så många olika begrepp, varför ersattes civilförsvaret med befolkningsskydd, och varför har det tillkommit nya begrepp på senare tid? Syftet med detta memo är att svara på dessa frågor. Av särskilt intresse är konsekvenserna av decentraliseringen under 1980-talet, och hur den har påverkat befolkningsskyddsbegreppet under efterföljande decennier. Genom att belysa denna begreppsliga utveckling skapas bättre förståelse för de brister som tvingar fram nya begrepp, och hur de nya förhåller sig till de gamla.

Decentraliseringen under 1980-talet

Bakgrunden till introduktionen av befolkningsskydd, som begrepp betraktat, finns framför allt att hämta i de kommunaliseringar som genomfördes i Sverige under 1980-talets första hälft. Dessa ledde till att planeringen av det lokala civilförsvaret förlades, från och med 1986, på den lokala nivån, från att tidigare ha kontrollerats och handlagts centralt av statliga myndigheter som Civilförsvarsstyrelsen och Riksnämnden för kommunal beredskap.⁴ Att decentralisera och stycka upp ansvaret för samhällsfunktioner, inkluderat civila beredskap var för tiden ett modernt sätt att reformera statlig förvaltning.⁵ Från ett beredskapsperspektiv ansågs det också finnas många fördelar med en sådan organisering. För totalförsvaret var syftet att förankra civilförsvarsplaneringen på ett lokalt plan och bland medborgarna.⁶ Detta förstärktes vidare av en förändrad hotbild under 1980-talet, vilken ledde till att planeringen för storskaliga massevakueringar från städerna upphörde. Istället inriktades planeringen på att kommuninvånarna skulle stanna kvar i krigssituationer. Det fanns också ytterligare ett motiv för

att samla ansvaret för civilförsvaret på lokal nivå; att minska avståndet mellan ”fredstida och krigstida räddningstjänst”.⁷ Det äldre civilförsvaret, styrt av Civilförsvarsstyrelsen, hade inte mandatet att bidra till fredstida kriser på det sätt som ansågs krävas i framtiden.

En konsekvens av dessa reformer var dock att ansvaret för verksamheten civilförsvar delades upp i två olika områden: befolkningsskydd och räddningstjänst, vilket förklarar varför vi idag använder befolkningsskyddsbegreppet.⁸ Den nya myndigheten Statens räddningsverk (SRV) blev ansvarig myndighet. I praktiken innebar dock detta inte någon större förändring i fråga om vad man ansåg att befolkningsskyddet skulle åstadkomma. I översättningen till engelska gällde dessutom fortfarande *civil defence*, vilket vittnar om att man ansåg att det nya befolkningsskyddet skulle vara synonymt med det tidigare civilförsvaret. Förändringen handlade om frågor kring styrning och vem som skulle äga resurserna, med den skillnaden att utförarna – räddningstjänsten – blev en egen gren.

Befolkningsskydd 1990-2014

Trots uppdelningen av civilförsvaret, behölls den gamla civilförsvarslagen ännu kvar och samlade befolkningsskyddsfunktioner fram till 1994. Befolkningsskydd var under denna tid att betrakta som en underkategori till civilförsvar. I samband med Lag (SFS 1994:1720) om civilt försvar (LCF) skrotades dock begreppet civilförsvar slutgiltigt och ersattes av befolkningsskydd.

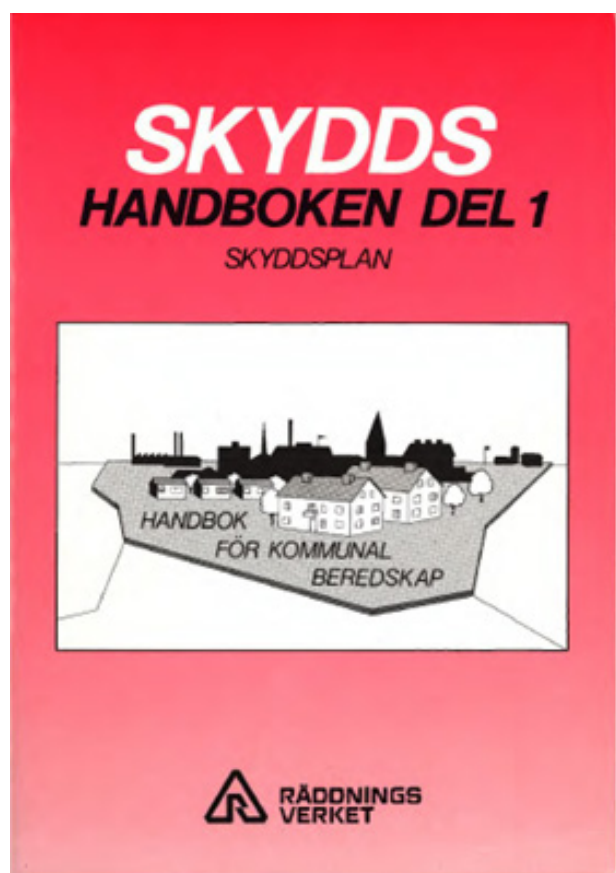
En bidragande orsak till skiftet var att civilförsvar inte skulle förväxlas med det nya begreppet civilt försvar som infördes samtidigt, och som i sin tur skulle ersätta det lite omständligare ”den civila delen av totalförsvaret”.⁹ Civilt försvar var ett abstrakt planeringskoncept som skulle gälla för alla instanser i svensk förvaltning, och befolkningsskyddsfunktionen var att betrakta som en delmängd. Enligt LCF utgjordes befolkningsskyddet av följande sex funktioner:

- Utrymning och inkvartering.
- Tillhandahållande och iordningställande av skyddsrum och skyddade utrymmen.
- Tillhandahållande av andningsskydd.
- Mörkläggning.
- Information om självskydd.
- Kompletterande åtgärder som är nödvändiga för att verksamhet enligt punkterna 1-5 ska kunna bedrivas.

I praktiken var innehållet detsamma som tidigare.

En viktig omständighet när denna lag skrevs var också Sveriges hörsammande av Genèvekonventionens tilläggsprotokoll (I), artikel 61 från 1977. Delar av denna återgavs i LCF. Det gäller framför allt den sista punkten i LCF, som inte förekommit tidigare i svensk lagstiftning. Genèvekonventionens tilläggsprotokoll fick även inflytande i 1990 års totalförsvarsförordning i och med att räddningstjänsten fick folkrättslig status som så kallad *civilförsvarspersonal*. Eftersom det efter 1986 inte längre fanns någon central civilförsvarsmyndighet med tillhörande personal, behövde detta klargöras folkrättsligt. Denna ordning gäller fortfarande och skapar ibland förvirring då civilförsvarsbegreppet lever kvar här som benämning av räddningstjänstens personal, befolkningsskyddets utförare.

Under 00-talet ersattes LCF ganska snart med lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH). Det var i samband med LEH som begreppet befolkningsskydd splittrades upp i flera olika lagar och dagens oklarheter i begreppsanvändningen

Figur 3. Det blev Räddningsverkets uppgift att ge underlag och stöd till kommunerna efter 1980-talets reformer. Här syns omslaget för SRV:s serie Skyddshandboken: Handbok för kommunal beredskap från 1990

grundlades. Situationen kan illustreras av hur svenska regeringar i budgetpropositioner och ansvariga myndigheter på området, Krisberedskapsmyndigheten (KBM) och dess efterträdare från 2009 MSB, hädanefter kom att använda begreppet befolkningsskydd som en slags kategorisering av olika funktioner med skiftande innehåll, men utan någon sammanhållande lag.

Detta förhållande utgjorde dock till en början inget större problem eftersom intresset för civilt försvar avstannade under den här perioden. Detta var också själva grunden för LEH:s tillkomst. Ny lagstiftning behövdes eftersom ”ett enskilt militärt väpnat angrepp i alla dess former direkt riktat mot Sverige bedöms som osannolikt under överskådlig tid”.¹⁰ Mellanstatliga antagonistiska hot försvann snabbt ut ur det säkerhetspolitiska blickfånget och i kölvattnet behövdes istället EU-anpassningar, och fokus på klimatfrågor och fredstida kriser.¹¹ Många kritiska händelser utomlands förstärkte också denna trend, såsom jordbävningkatastrofer, reaktorläckor, tsunamis och pandemier.¹² I dessa sammanhang var frågor om befolkningsskydd och räddningstjänst under krig lågt prioriterade.¹³

Uppfattningar om morgondagens krigföring bidrog också till myndigheternas och politikernas ointresse för befolkningsskyddsfrågor vid denna tid. När kalla kriget upphört dominerade uppfattningen att den sorts bombardemang av urbana mål ur vilken befolkningsskydd som skyddskoncept föddes, inte skulle återkomma i krigföringen. Särskilt analyserna av USA:s krigföring i Kuwaitkriget och de nya vapensystemen kom att bli en vattendelare.¹⁴ Illustrativt nog stoppades också nyproduktionen av befolkningsskyddets mest symboliska beståndsdel 2002, skyddsrummen, efter att ha varit kontinuerlig sedan andra världskriget. Befolkningsskyddet var således inte bara politiskt ointressant, det var också omodernt.

Nya begrepp i en ny tid

Inte förrän efter 2014-2015, då regeringen återupptog planeringen för civilt försvar, återkom befolkningsskyddet inom politiken. Det var framförallt Rysslands olagliga annektering av Krymhalvön 2014 som blev katalysatorn för en utvidgad diskussion om civilt försvar. Definitionsproblematiken har dock förblivit olöst, och i dess bakvatten har det fötts nya begrepp i förvaltningsfloran. Ett sådant är *Skydd av civilbefolkningen*. Skydd av civilbefolkningen användes för första gången 2020 i samband med regeringens försvarsproposition 2021-2025 (Prop. 2020/21:31, s.138), men var då

mycket löst sammansatt. Begreppet återkom sedan i utredningen *Struktur för ökad motståndskraft* (SOU 2021:25). Det blev senare omnämnt i förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap som en egen beredskapssektor ”Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen” med MSB som ansvarig myndighet.¹⁵ Begreppet skydd av civilbefolkningen återkom även i utredningen *Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap* (SOU 2022:57). Även i den senaste försvarspropositionen (prop. 2024/25:34) återkommer denna rubrik.

Behovet av ett nytt begrepp kan härledas till ovan beskrivna splittring av civilförsvarsbegreppet under 1980-talet. När befolkningsskyddsrelaterade frågor återigen skulle diskuteras upplevde de berörda utredarna att det bemanningsperspektiv som de var satta att utreda inte rymdes i begreppet befolkningsskydd så som det hade använts sedan 2006.¹⁶ I till exempel ovan nämnda SOU 2022:57 ville man, utöver en genomlysning av skyddsrumssystemet, lägga fokus på personalfrågor, uttagning av civilpliktiga samt tydliggörande av utförandeansvar i samband med utrymning och inrymning. Den ”vedertagna” definitionen av befolkningsskydd som då fanns innefattade ju inte räddningstjänst (som i den tidigare civilförsvarslagen var utpekade som utförare av civilförsvaret) eller personalfrågor över huvud taget.

Begreppen civilförsvaret och skydd av civilbefolkningen påminner därför i praktiken mycket om varandra, bortsett från det faktum att det tidigare begreppet definierades i en enhetlig lag, medan det senare är att betrakta som ytterligare ett odefinierat begrepp med vida ramar. Med andra ord så kan tillskapandet av skydd av civilbefolkningen betraktas som ett försök att återföra befolkningsskyddet och räddningstjänsten i samma skäl, det vill säga den skäl som tidigare kallades för civilförsvaret.

Begreppen i ett internationellt sammanhang

Även vid en internationell jämförelse skapar osäkerheten kring befolkningsskydd och det nya begreppet skydd av civilbefolkningen vissa problem. Idag finns ingen vedertagen översättning av befolkningsskydd eller skydd av civilbefolkningen. MSB är ansvarig myndighet på området men har sedan begreppens introduktion själva vacklat mellan olika översättningar¹⁷ Det som komplicerar översättningen är att befolkningsskyddets delar, så som de var definierade i LCF och som de idag kategoriseras av MSB, ligger mycket nära Genèvekonventionens beskrivning av *Civil Defence*.

Detta var från början hela syftet eftersom räddningstjänsten, befolkningsskyddets utförare, behövde definieras som civilförsvarspersonal i folkrättslig mening.¹⁸ Problemet är att i Sverige blir översättningen av Civil Defence civilt försvar, ett begrepp som används som ett abstrakt planeringsideal kopplat till totalförsvaret och inte till befolkningsskydd.

Så hur ska denna skillnad klargöras vid översättning till engelska? När befolkningsskyddsfrågor liksom i Sverige inte fanns på den politiska agendan i EU och Sverige inte var medlem i Nato, utgjorde inte heller denna skillnad något stort problem. Idag är situationen mer komplicerad när internationella instanser intresserar sig för samma frågor. En möjlig översättning av befolkningsskydd är *Protection of Civilians* (POC). Detta konnoterar i internationella sammanhang dock folkrättsliga övergrepp och juridiska frågor, snarare än det som oftast avses med befolkningsskydd i Sverige.¹⁹ Ett annat alternativ är *Civilian-*, eller *Civil Protection*. *Civil Protection* används av EU med snarlik betydelse som befolkningsskydd.²⁰ Samtidigt är *Civil Protection* förvillande likt POC. Ytterligare en komplicerande faktor är att begreppet *Civil Protection* inom Natokretsar används på ungefär samma sätt som civilt försvar används i Sverige, det vill säga som en allomfattande term som inbegriper de civila delarna i samhället som helhet, till exempel även ekonomiskt försvar.²¹

SLUTSATSER: VAD SKA GÄLLA?

Sammanfattningsvis visar den här korta genomgången att vagheten i befolkningsskyddsbegreppet har historiska orsaker, i grunden kopplade till decentraliseringen av myndighetsansvar och tillhörande beredskapsplanering under 1980-talet. Vidare var befolkningsskyddsrelaterade frågor lågt prioriterade under perioden 1990-2014, vilket ytterligare bidrog till att befolkningsskyddets tolkningsramar inte fastställdes. Befolkningsskydd som begrepp fungerade väl så länge det var definierat i lag. Den ottydlighet kring begreppen som sedan följde gick att tolerera så länge som frågor om civilt försvar inte var politiskt angelägna. Sedan planeringen för civilt försvar återupptogs har ottydligheten i lagstiftning och myndighetspraxis fött nya begrepp som inte bidrar till att skapa ordning. Inte ens försvarsberedningarna är enhetliga i sina tolkningar.

I slutändan spiller detta över på de olika beredskapssektorerna eftersom det blir svårare för utförare att skapa sig en enhetlig förståelseram att samarbeta kring. Räddningstjänst är ett kommunalt ansvar och sjukvårdsinrättningarnas blåljuspersonal arbetar under

självstyrande regioner, men inom ramen för det större civila försvaret ska befolkningsskyddets aktörer samverka med andra myndigheter och inte minst med Försvarsmakten. Men hur ska man kunna samverka utan tydliga gränsdragningar mellan kommun, region, länsstyrelse, myndigheter och Försvarsmakten? Samtidigt har det i forskning under många år framkommit att aktörer många gånger har svårt att tolka de olika planeringsbegrepp som förekommer. Bland annat har FOI i studier lyft problemet, och alltmer forskning från universitetssektorn bekräftar bilden. Otydliga definitioner av begrepp bidrar till motvilja att hantera frågorna för politiker och tjänstemän, och kan leda till oklara ansvarsförhållanden.²²

Beaktansvärt i sammanhanget är också civilbefolkningens egen uppfattning om statens förmåga att skydda dem. Den som följer det offentliga mediasamtalet om civilt försvar märker snart att det florerar felaktiga uppfattningar om hur skyddet av civilbefolkningen är organiserat.²³ Så som situationen är nu har vi ett civilt försvar, men inget civilförsvar. Kan vi förvänta oss att civilbefolkningen förstår den semantiska skillnaden på dessa koncept och vad det innebär för deras egen förmåga och ansvar att skydda sig i händelse av krig? Befolkningsskydd har vi förvisso, men politikernas och myndigheternas uppfattning om vad det innehåller och vem som är utförare synes variera från år till år. I den internationella miljön används som ovan nämnts dessutom flera olika termer. Kanske ska detta tolkas som en signal om att lagstiftning och begrepps-användning måste ses över. Från författarens perspektiv bör befolkningsskyddet utgå från Genèvekonventionens definition av *Civil Defence* för att det inte ska råda någon oklarhet. Det var också så befolkningsskydd översattes initialt när det introducerades under slutet av 1980-talet.

BEFOLKNINGSSKYDD IMORGON?

Befolkningsskydd kommer i framtiden att kräva vår uppmärksamhet i större utsträckning. Oavsett vad vi kallar det måste innehållet ses över och få tydliga ramar. Lagstiftningen framstår som hårt präglad av ett krisberedskapsparadigm, vars underliggande tankesätt inte alltid enkelt kan föras över till en krigstida kontext. Som erfarenheterna från Ukraina visar kan Sverige inte förutsätta att en potentiell motståndare inte kommer att rikta sina vapen mot civila mål.

Sverige kan inte heller räkna med internationellt stöd i alla lägen, då allierade kan visa sig vara upptagna med andra problem. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina visar också hur utdragna konflikter kan bli, vilket är något helt annat än de korta kris- och överfalls-scenarier som präglar de senaste decenniernas planering. Det svenska befolkningsskyddet måste således präglas av en enhetlig och gemensam förståelseram samt långsiktiga planeringsförutsättningar. Framför allt måste dess utförare ha en klar uppfattning om vad befolkningsskydd är.²⁴ En gemensam tolkningsram var en av styrkorna i det äldre civilförsvaret så som det var uppbyggt. Den förmågan tappade vi när ansvaret decentraliserades och centrala nyckelord kom att sakna definition. I praktiken blir det upp till varje aktör, varje kommun att själva tolka uppdraget och prioritera därefter. ■

Peter Bennesved är idéhistoriker och förste forskare vid Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI).

Publikationen är framtagen inom *Forskningsprogram Civilt försvar*. Programmets syfte är att bidra till ökad totalförsvareffekt genom forskning och analysstöd för det civila försvarets samlade behov. Verksamhet bedrivs inom följande fyra tematiska delområden: befolkningsskydd och övrigt civilförsvar, försörjningsberedskap och övrigt ekonomiskt försvar, psykologiskt försvar och försvarsvilja, samt civilt försvar som sammanhängande system. Forskningsprogrammet inrättades vid FOI under 2024 och finansieras av regeringsanslag från Försvarsdepartementet.

Slutnoter

- 1 Enligt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, består Befolkningskydd idag av fem punkter. 1.Varning/Varningssystem. 2.Skyddsrum 3.Utrymning och inkvartering 4.Förstärkningspersonal 5.Räddningstjänst under höjd beredskap (RUHB).
- 2 För en genomgång av de senaste 10 årens diskussioner, se särskilt Johanna Karlsson Bazarschi, *Mot en beredskap för kriser och krig?: Svenska kommuners prioriteringar och handlingsutrymme under hot i förändring* (Umeå: Umeå Universitet, 2024).
- 3 Jenny Ingemarsdotter och Daniel Jonsson, "I krisbegreppens värld: Lek med ord eller dödligt allvar?", FOI Memo, Forskningsprogram Civilt försvar (Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), 2024); Karlsson Bazarschi, *Mot en beredskap för kriser och krig?: Rikard Bengtsson och Douglas Brommesson, "Styrningsuppfattningar, förtroende och hotbilder hos det civila försvarets genomförare", Statsvetenskaplig tidskrift 125, nr 3 (20 juli 2023); Jana Wrangle, "Entangled security logics: from the decision-makers' discourses to the decision-takers' interpretations of civil defence", *European Security* (09 januari 2022): 1–21; Se även Jan Lundberg, *Totalförsvarets civila del – Framväxt och fall – erfarenheter för framtiden* (Stockholm: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), 2023), 19.*
- 4 Se SOU Ökad kommunal självstyrelse: Slutbetänkande avgivet av statskontrollkommittén., se även SOU 1987:9, s.73.
- 5 Matilde Millares, "Om offentligt och privat. I valet mellan välfärdsstat och välfärdssamhälle", *Statsvetenskaplig tidskrift* 114, nr 4 (2012): 502–3; Se även Pierre, i Bo Rothstein och Shirin Ahlback Öberg, *Politik som organisation: förvaltningspolitikens grundproblem* (Stockholm: SNS förlag, 2010). policies within the Swedish public sectors have since the late 1980's been marked by market-like reforms. Despite earlier intense debates between Swedish parties on these reforms, parties across the political spectrum currently support the "choice agenda", as the reforms are known. To understand the process of how parties have come to mutually support choice reforms, I analyze the arguments of the Swedish Social Democratic and Conservative parties on private and public, in relation to the question of individual choice, from the late 1970s until today. The analysis reveals that the Social Democrats show continuity in the way that they attribute essential values to the state in regards of the state's capability of guaranteeing the desirable outcome (an equally distributed welfare
- 6 Lundberg, *Totalförsvarets civila del – Framväxt och fall – erfarenheter för framtiden*.
- 7 SOU 1987:9, s.75.
- 8 SOU 1987:9, s.73. Vad det nya befolkningskyddet skulle tänkas innehålla återfinns som tydligast i 1984 års försvarskommittés slutrapport *Det svenska totalförsvaret inför 90-talet* (SOU 1987:9)
- 9 *Ansvars- och uppgiftsfördelning inom det civila försvaret : delbetänkande* (Stockholm: Allmänna förl., 1993), 103–4.
- 10 Prop. 2005/06:133, s.47
- 11 Ibid, 45-48, även 114-115
- 12 Ibid.
- 13 För ett intressant exempel på hur samtalet gick runt millennieskiftet, se statsvetaren Bengt Sundelius debattskrift Bengt Sundelius, *Totalförsvaret är överspelat - vi behöver ett samhällsförsvaret!* (Stockholm: Försvarsdep., Regeringskansliet, 2001); se även Björn Ekengren, *Konsekvenser av minskat skyddsrumbyggande* (Karlstad: Statens räddningsverk, 2000).
- 14 Peter Bennesved, "The long-range missile will always get through: Ryska långdistans-precisionsvapen i Ukraina och dess följder för Sverige", *Kungl. krigvetenskapsakademiens tidskrift och handlingar (Kkrva)*, nr 3 (2023); Se även FOI:s analyser från den här perioden Petter Wulff, *Att bemöta precisionsvapen*, FOA-R 97-00438–240 (Stockholm: Försvarets forskningsanstalt (FOA), 1997); Petter Wulff, *Chockvågor i fjärde ringen. Människors reaktion på flyg- och robotangrepp*, FOA-R 00-01630–111--SE (Stockholm: Försvarets forskningsanstalt (FOA), 2000).
- 15 Det kan noteras här att Statens räddningsverk, SRV, efter nedläggningen av CFS, 1986 var funktionsansvarig myndighet för ungefär samma sektor fram till 1994, men då kallad "Räddningstjänst och befolkningskydd".
- 16 Se särskilt diskussionen om befolkningskydd i SOU 2022:57, s. 86ff.
- 17 I MSB:s engelska rapport från 2023 angående lärdomar från Ukraina översätts befolkningskydd till Protection of Civilians. MSB, *Building Resilience for the Future – Lessons from Ukraine* (MSB, 2023). I MSB:s rapport Strengthening civil preparedness från 2021, används dock Civilian protection Camilla Asp, *Strengthening Civil Preparedness*, MSB1866 (Stockholm: MSB, 2021). I MSB:s presentationsmaterial på engelska används dock både "civil protection" och "civil defence". Här står det att MSB:s uppdrag är att: "direct, order, quality assure, and manage research and development work for civil protection (against accidents and emergencies), emergency management, and civil defence." MSB "Brochure presenting MSB" (inget datum). Se MSB:s hemsida. <https://www.msb.se/siteassets/dokument/publikationer/english-publications/brochure-presenting-the-msb.pdf> (Hämtad 2024-09-02). Redan 1988 fanns flertalet olika översättningar, civil defence, protection of the civilian population, protection of the public: Lars Nyström, *Svensk-engelsk ordlista: befolkningskydd, räddningstjänst* (Karlstad: Statens räddningsverk (SRV), 1988).
- 18 Per Larsson och Carl Denward, "Att skydda civilbefolkningen från krigets verkningar. Underlag till MSB:s regeringsuppdrag om ett nytt svenskt befolkningskydd.", Memo (Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), 2017), 81. När befolkningskydd infördes i vokabuläret översattes det också till civil defence initialt Nyström, *Svensk-engelsk ordlista*.
- 19 Se t.ex. Stuart Gordon, "The Protection of Civilians: An Evolving Paradigm?", *Stability: International Journal of Security and Development* 2, nr 2 (16 augusti 2013); Hugh Breakey, "The protection of civilians in armed conflict: Four concepts", i *Norms of protection: Responsibility to protect, protection of civilians and their interaction*. (United Nations University Press, 2012), 40–61. The protection of civilians in armed conflict: Four concepts\ The protection of civilians in armed conflict: Four concepts\ Norms of protection: Responsibility to protect, protection of civilians and their interaction.} (United Nations University Press, 2012
- 20 "Civil Protection - European Commission", åtkomstdatum 02 september 2024, https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection_en.
- 21 Se t.ex. MSB-rapporten *2024 Nato Civil Protection Group Seminar*, (2024).

- 22 Wrangé, "Entangled security logics"; Bengtsson och Brommesson, "Styrningsuppfattningar, förtroende och hotbilder hos det civila försvarets genomförare"; Karlsson Bazarschi, *Mot en beredskap för kriser och krig?*; Se även FOI:s publikationer Larsson och Denward, "Att skydda civilbefolkningen från krigets verkningar. Underlag till MSB:s regeringsuppdrag om ett nytt svenskt befolkningsskydd."; B. Nevhage m.fl., *Värna civilbefolkningen - En litteraturstudie med fokus på hot, sårbarheter, förmågor, resiliens, konsekvenser och åtgärder*, FOI-R 4437 (Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), 2017); Fredrik Lindgren, "Civilt försvar - en forskningsöversikt", FOI-R (Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), 2015).
- 23 Se t.ex. Peter Bennesved, "Shelter news: affordance, place and proximity in news media representations of civil defence artefacts", *Critical Military Studies* 10, nr 1 (2023): 1–18.
- 24 Bennesved, "The long-range missile will always get through: Ryska långdistans-precisionsvapen i Ukraina och dess följder för Sverige".